

Gemeente Leeuwarden - Aanpak Bodem-SPUK 2024

Zaaknummer: 2025-011296

1. Inleiding

1.1 SPUK Bodem

De Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem (SPUK Bodem) is een subsidieregeling van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, uitgevoerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). De regeling is bedoeld om bevoegde overheden, zoals gemeenten, te ondersteunen bij het saneren van verontreinigde bodem en grondwater.

Het primaire doel van SPUK Bodem is het verminderen van risico's voor de volksgezondheid en het milieu door het aanpakken van complexe en urgente verontreinigingen. Daarnaast draagt de regeling bij aan het toekomstbestendig beheer van verontreinigde locaties en de verbetering van de leefomgeving.

SPUK Bodem richt zich op verschillende typen verontreinigingsproblemen, die onder te verdelen zijn in de volgende zes categorieën:

1. **Historische spoedopgaven**

Dit betreft verontreinigingen die al geruime tijd bekend zijn en waarvoor sanering noodzakelijk is om verdere verspreiding te voorkomen of gezondheidsrisico's te verminderen.

2. **Loodverontreiniging in woon- en leefgebieden**

Lood in de bodem kan, vooral bij jonge kinderen, schadelijk zijn voor de gezondheid. Gemeenten kunnen subsidie aanvragen voor saneringsprojecten om blootstelling aan lood te verminderen, bijvoorbeeld in tuinen, speelplaatsen en andere verblijfsruimtes.

3. **PFAS en andere nieuwe verontreinigingen**

Sommige verontreinigingen, zoals PFAS, hebben nog geen wettelijk vastgestelde saneringsnormen, maar kunnen desondanks risico's opleveren. Deze categorie ondersteunt overheden bij het in kaart brengen en saneren van dergelijke stoffen, vaak met een gezamenlijke en innovatieve aanpak.

4. **Andere ernstige lokale verontreinigingen**

Dit betreft verontreinigingen die niet onder de bovenstaande categorieën vallen, maar die wel een substantieel gezondheids- of milieurisico vormen. Denk hierbij aan industriële vervuiling of chemische stoffen die op specifieke locaties in hoge concentraties voorkomen.

5. **Afspraken uit het verleden**

Sommige bodemsaneringsprojecten zijn gebaseerd op eerder gemaakte bestuurlijke afspraken tussen overheden en bedrijven. SPUK Bodem voorziet in financiering om deze langlopende saneringstrajecten af te ronden.

6. **Toekomstbestendige nazorg en beheer**

Zelfs na sanering kunnen bepaalde locaties periodiek gecontroleerd en beheerd moeten worden om nieuwe risico's te voorkomen. Deze categorie richt zich op duurzame oplossingen en structurele maatregelen voor langdurig beheer.

Overheden dienen een aanvraag in bij RVO. De aanvragen worden beoordeeld op basis van urgentie, effectiviteit en maatschappelijke impact. Bij goedkeuring ontvangen de aanvragers financiële ondersteuning voor het uitvoeren van saneringsmaatregelen, monitoring en eventuele vervolgacties. In hoofdstuk 2 is een korte samenvatting opgenomen van de projectplannen die gebruikt zijn voor de aanvragen Bodem-SPUK.

Bodemverontreiniging is een langdurig en complex probleem dat zonder gerichte aanpak kan leiden tot ernstige milieu- en gezondheidsrisico's. Door middel van Bodem-SPUK kunnen overheden sneller en effectiever optreden tegen schadelijke stoffen in de bodem en het grondwater. Bovendien draagt de regeling bij aan duurzame gebiedsontwikkeling en een veilige leefomgeving.

Meer informatie en details over de regeling zijn te vinden op de website van RVO: rvo.nl.

2. Projectplannen

Vanuit de SPUK Bodem zijn diverse projectplannen, met daarin de uit te voeren werkzaamheden, opgesteld, welke hieronder puntsgewijs zijn weergegeven.

2.1 Aldlân-Oost

Het betreft het onderhoud, het aanpassen van het beheersysteem en de grondwatermonitoring van de locatie Aldlân-Oost.

Het projectplan bestaat uit de navolgende stappen:

Stap 1 Beheersing van de huidige verontreinigingssituatie door middel van sanering 2024 t/m 2030.

Stap 2 Aanvullen/uitbreiden bureaustudie.

Stap 3 Aanvullende onderzoeken naar:

- a) Waterbodem/vijvers (nieuwe sliblaag ontstaan na sanering);
- b) Grondwater: herplaatsen (diepe) peilbuizen (lange en korte termijn) en aanvullend onderzoek PFAS;
- c) Grond: actuele verontreinigingssituatie en aanvullend onderzoek naar PFAS;
- d) Zettingsonderzoek: vanuit verzekeringstechnisch oogpunt zijn herhalingsmetingen nodig (ook kabels en leidingen).

Stap 4 Variantkeuze en uitvoeren wijzigingen (communicatie omwonenden). Vervangen verouderd drainagesysteem.

Stap 5 Gevolgen wijzigingen systeem in beeld brengen:

- a) Onderzoek binnenluchtkwaliteit (20 locaties);
- b) Zettingsonderzoek;
- c) Grondwateronderzoek;
- d) Communicatie richting de bewoners.

Stap 6 Evaluatie en eventuele bijstelling.

De start van het project is 2024 en het eind voor deze aanvraag betreft 2030. De beheersing zal hierna gecontinueerd moeten worden, aangezien het een eeuwigdurende beheersing betreft. De stappen 2, 3 en 4 worden uitgevoerd in de periode 2024-2027. De stappen 5 en 6 volgen direct daarna of overlappen deels, dus 2027-2030.

2.2 Sanering Snekertrekweg 41-43a te Leeuwarden

Snekertrekweg 41-43a maakt onderdeel uit van Industrierterrein-West (Spoordok) en zijn percelen waar in de jaren 30 van de vorige eeuw activiteiten zijn gestart door meerdere oliemaatschappijen ten behoeve van opslag en handel van vloeibare brandstoffen.

Het projectplan bestaat uit de navolgende stappen:

Stap 1 Projectvoorbereiding (2024-2025):

- a) Uitvoeren aanvullend bodemonderzoek Snekertrekweg 41-43a;
- b) Opstellen saneringsplan.

Stap 2 Uitvoering bodemsanering (2025-2027).

Stap 3 Projectbegeleiding (2024-2027): Aanbestedingstraject, milieukundige begeleiding, directievoering etc.

De verwachte start van de sanering is begin 2026.

2.3 Diffuus lood

In 2022 en 2023 is een SPUK-aanvraag ingediend en gehonoreerd voor de aanpak van lood ter plaatse van kinderspeelplaatsen. Op dat moment werd ingeschat dat er 400 van dergelijke locaties in de gemeente aanwezig zouden zijn. Uit de inventarisatie uitgevoerd in 2023 komen echter in totaal 701 locaties naar voren welke onderzocht dienen te worden, waaronder 207 gastouderlocaties.

In 2024 is budget aangevraagd voor onderzoek op de extra locaties. Vanaf 2025 worden de aanvullende locaties onderzocht.

2.4 PFAS

De aanleiding voor het aanvragen van het budget vormt de PFAS-problematiek rondom de Jelsumer Feart en de (maatschappelijke) impact op de bevolking en de leefomgeving hiervan. Het doel is deze aspecten door middel van een integrale aanpak inzichtelijk te maken en te delen. Hiervoor zijn 4 projectplannen geformuleerd:

- PFAS-onderzoek. Hierbij worden diverse locaties onderzocht naar de aanwezigheid van PFAS in de bodem/leefomgeving. Hiervoor vindt ook een inventarisatie plaats naar vergunningen, baggerspecielocaties, riooloverstorten en overige aandachtslocaties PFAS;
- PFAS en gezondheid. Naar aanleiding van de aangetroffen verontreiniging in de waterbodem dienen handelingsperspectieven bepaald te worden voor de aanliggende percelen. In samenwerking met het RIVM worden daarvoor diverse onderzoeken uitgevoerd, waaronder gewas- en ecologisch onderzoek. Verder wordt er door de GGD onderzoek verricht naar de gevolgen van PFAS voor de inwoners. Uit deze onderzoeken dienen handelingsperspectieven bepaald te worden voor de met PFAS belaste gebieden;
- Plan van aanpak aansprakelijkheid. In het plan van aanpak worden de juridische kaders gesteld voor de PFAS problematiek rondom de Jelsumer Feart. Eventuele juridische ondersteuning is ook onderdeel van het plan van aanpak;
- Kennisontwikkeling en kennisdeling PFAS. In het projectplan kennisontwikkeling en kennisdeling worden de kennisleemtes omtrent PFAS gedefinieerd en oplossingen gezocht.

De projectplannen worden door de gemeente Leeuwarden samen met betrokken partijen uitgevoerd (Wetterskip Fryslân, GGD Fryslân, FUMO, onderwijsinstellingen en adviesbureaus).

2.5 Niet genormeerde stoffen (NGS)

Binnen de provincie Fryslân willen we de regionale kennis op bodemgebied voor 'overige niet genormeerde stoffen' bodem versterken. De SPUK-gelden bieden de mogelijkheid de regionaal relevante onderwerpen te inventariseren, prioriteren en agenderen.

Het projectplan bestaat uit de navolgende stappen:

Stap 1 Kennisontwikkeling chloride-houdende grond: Het inventariseren van bestaande kennis op het onderwerp in combinatie met de specifieke regionale situatie vertalen naar regionale afspraken over het omgaan met chloride-houdende grond.

Stap 2 Kennisdeling chloride-houdende grond: De kennis wordt (tussentijds) gedeeld via het organiseren van regionale kennisbijeenkomsten en het opstellen van een jaarlijkse eindnotitie.

Stap 3 Kennisontwikkeling en -deling overige NGS (medicijnresten, microplastics, bestrijdingsmiddelen).

2.6 Ontwikkelingsgebied Spoordok

De gemeente Leeuwarden is voornemens het gebied Spoordok te Leeuwarden te ontwikkelen tot een woongebied met recreatie. Momenteel is te weinig inzicht in de aanwezige bodemverontreinigingen (aard en omvang en de risico's in relatie tot het toekomstige gebruik en de omgeving).

Het projectplan bestaat uit de navolgende stappen:

Stap 1: Aanvullende historische onderzoeken.

Stap 2: Het uitvoeren van verkennende bodemonderzoeken naar de actuele verontreinigingssituatie.

Stap 3: Het uitvoeren van nadere bodemonderzoeken om de verontreinigingssituatie volledig in kaart te brengen.

Stap 4: Opstellen van saneringsonderzoeken en het opstellen van een notitie over het gehele gebied.

Hierin worden alle verontreinigen vastgelegd en beoordeeld welke verontreinigingen moeten worden verwijderd voor de geplande bestemming en welke verontreinigingen toekomstbestendig aanwezig kunnen blijven.

Stap 1 en 2 wordt in 2024-2025 uitgevoerd. Stap 3 wordt uitgevoerd direct na en deels parallel aan stap 2 in 2025 en 2026. Stap 4 dient afgerond te zijn eind 2026 met een uitloop naar begin 2027.

3. Financiën

In totaal is €15.052.268,55 toegekend voor de periode 2024-2030, wat neer komt op €2.150.234,08 per jaar. Deze middelen worden na toekenning ingezet voor de eerder in dit projectplan beschreven onderwerpen. In 2024 is reeds een bedrag van € 326.890,00 van deze subsidie ingezet voor de opgave 2024, waaronder de PFAS-onderzoeken rondom de Jelsumer Feart.

Vanuit de gemeente zijn naast de reguliere personele inzet geen aanvullende middelen noodzakelijk voor het uitvoeren van deze projecten. De budgetten voor 2026 t/m 2030 worden opgevoerd in de Begroting 2026 en volgende jaren.

De toekenning van deze subsidie stelt de gemeente in staat om de genoemde verontreinigingsproblematieken effectief aan te pakken. Daarmee levert de gemeente een bijdrage aan een gezonde en veilige leefomgeving voor onze inwoners.